
Fent d'escriptora

Amàlia Lafuente

Departament d'Anatomia Patològica, Farmacologia i Microbiologia. Universitat de Barcelona.

Sempre m'havia agradat escriure

Els que em coneixen de fa més temps saben que a mi sempre m'havia agradat escriure, de petita i d'adolescent, però després, per motius «fisiològics» de la vida, estudiar medicina, el doctorat, les oposicions, i a més a més tenir fills, passes una època molt absorbent, que és incompatible amb l'escriptura. Escrives en etapes de placidesa vital.

Quan el ritme es va frenar, perquè els fills es van fer grans i la feina es va fer estable, va ser quan vaig decidir recuperar aquesta afeció i em vaig matricular a l'Escola d'Espectura de l'Ateneu de Barcelona, on vaig passar uns dels millors anys de la meua vida. Perquè són quatre anys, com una segona carrera. Vaig escollir l'especialització de «Novel·la» perquè em semblava, i encara m'ho sembla, que estructurar un relat llarg era una activitat mental molt interessant i complexa. Com a professora i investigadora a la Facultat de Medicina, estic obligada a escriure molt, però són textos científics que no hi tenen res a veure; aquests han de ser molt descriptius, molt explícits, tot el contrari del que ha de ser l'escriptura creativa. Als textos tècnics mai es pot ser suggerent, mai no es pot demanar al lector un esforç d'interpretació.

A l'escola de l'Ateneu, vaig tenir uns professors fantàstics, que no només ensenyaven tècnica sinó que t'imposaven una reflexió sobre l'acte creatiu, que és necessària per començar a escriure. Són uns anys que convius amb companys amb qui comparteixes els mateixos interessos. És una teràpia intensiva que t'obliga a escriure i a ser llegit. És com vasos comunicants on el líquid flueix en les dues direccions. Tinc molt bon record de tots ells i, de fet, ens continuem veient regularment.

Les primeres publicacions

A la mateixa Escola d'Espectura t'aconsellen sobre les possibilitats de premis, editorials, etc. ja que consideren

que presentar-se a un certamen literari és el curs natural d'un escriptor que comença. Vaig tenir la immensa sort de guanyar el Premi Ciutat de Badalona el 2009, que implicava la publicació de la novel·la *Codi genètic* (Figura 1) per part de Proa, una de les editorials de més prestigi a Catalunya. Abans havia guanyat algun premi menor de guió i de relat curt (*Regal de Reis* i *La dolça foscor de la nit*, editorial Ellago, 2006).

Escriure sobre allò que més coneixes

El gènere medicocientífic té molt èxit al món anglosaxó; aquí té molt èxit com a sèries de televisió, però està poc desenvolupat literàriament. No hi ha gaires novel·les que tractin aquests temes. Per començar a escriure et recomanen que ho facis sobre temes que coneixes bé; en el meu cas constitueix també una necessitat, perquè no tinc gaire temps per documentar-me en altres àmbits. Així doncs m'he proposat escriure sobre els nostres entorns professionals i fer conèixer que són molt competitiu i que existeixen les mateixes lluites, ambicions i enveges que en qualsevol altra feina.

Els protagonistes de la meua primera novel·la *Codi genètic* són els becaris, l'estrat més vulnerable del sistema. Són joves normalment amb expedients acadèmics magnífics, que s'engresquen a dedicar-se a la recerca i es troben amb contractes temporals, sense cap garantia de continuïtat laboral, que els duen moltes vegades a arribar als 40 anys amb una situació de precarietat extrema. Els joves són els que mantenen viva la il·lusió per investigar. Els que ja som grans, moltes vegades estem tan pressionats per ser competitiu, per ser productiu i per obtenir recursos, que ens convertim en uns buròcrates. En aquesta novel·la, els becaris tenen la sort de descobrir un nou fàrmac per tractar l'Alzheimer i es posen a investigar amb pocs recursos i d'amagat del cap, que vol obtenir el reconeixement del descobriment. L'acció es desenvolupa en tres escenaris: científic, hospitalari i universitari. El recorregut a través d'aquests és el que permet mostrar com funciona aquest món de la recerca, la cara i la creu, les forteses i les febleses del sistema. En una entrevista recent a la reconeguda revista *Science* (*Science Careers*, abril de 2012) em preguntaven si era un llibre d'autoajuda per al científic jove que comença; evidentment no ho és, es tracta d'una novel·la. Però sí que retrata amb fidelitat

Correspondència: Dra. Amàlia Lafuente
Departament d'Anatomia Patològica, Farmacologia i Microbiologia
Facultat de Medicina
Universitat de Barcelona
C/ Casanova, 143
08036 Barcelona
Adreça electrònica: amalialafuente@ub.edu

els problemes amb què ensopeguen cada dia.

Escriure i treballar

La compaginació amb la feina l'aconsegueixo amb molta disciplina, perquè no només és un problema d'horaris, sinó de fatiga mental. Intento escriure 5 dies a la setmana, de set a deu del vespre. L'escriptura per a mi és una activitat d'esbarjo, agradable i positiva -i això ajuda- que puc fer ja que no tinc fills a casa. Suposo que el fet d'escriure sobre temes mèdics és un avantatge ja que, si més no, la documentació la tinc a l'abast. El cert és que no canviaria la meua feina per dedicar-me només a escriure. A mi m'agrada el que faig: donar classes als alumnes de Medicina, tenir un grup de recerca, col·laborar amb els clínics de l'hospital i escriure per gust, sense dependències econòmiques. És la situació més còmoda, encara que hagi de fer malabarismes amb el temps.

Un tast de Codi genètic

[...]

“La sala de sessions era plena a vessar. A les primeres files van seure els tres grups de neurociències al complet, excepte en Miquel, que estava de trasllat. Al fons es dibuixava una massa informe de cares desconegudes dels investigadors del CSIC, molt repapats als seients, amb ínfules de superioritat i ganes de ficar cullerada. Havia corregut la veu que en Guillem Miras podria assistir a la reunió, però de moment no havia donat senyals de vida.

La Marina no havia tingut gaire temps per organitzar la presentació i només li havia faltat la broma de l'ascensor. Ella odiava els ascensors i només els agafava quan anava acompanyada d'algú. Havia perdut mitja hora compartint claustrofòbia amb la noia algeriana mentre algú intentava obrir les portes. I no era la primera vegada que passava.

Quan va ser el seu torn, la becària va pujar a la tarima i de seguida va apagar el llum general per aïllar-se i concentrar-se només en la pantalla mural. No veia l'audiència, només la resplendor tènue a les cares dels depressius de la primera fila. Encara que tenia una certa experiència de parlar en públic, el simple pensament que en Guillem Miras podia estar entre el públic l'omplia d'angoixa. Als pocs minuts li suaven les mans i el punter vermell titil·lava pels gràfics amb un parkinsonisme alarmant.

Les conclusions eren evidents, no disposaven de resultats positius, però sí d'elements que suggerien una certa activitat recuperadora de la memòria per l'acció del CP 801. D'altra banda, calia esperar l'estudi sobre els canvis microscòpics a nivell de la regeneració dels àxons, que s'havia de realitzar els propers dies.

S'obriren els llums i es va passar a la discussió oberta, que era la més dura de pair, perquè la claror feia que el becari-ponent se sentís despullat davant de tothom. Les mans s'alçaren com llances per burxar en les idees que

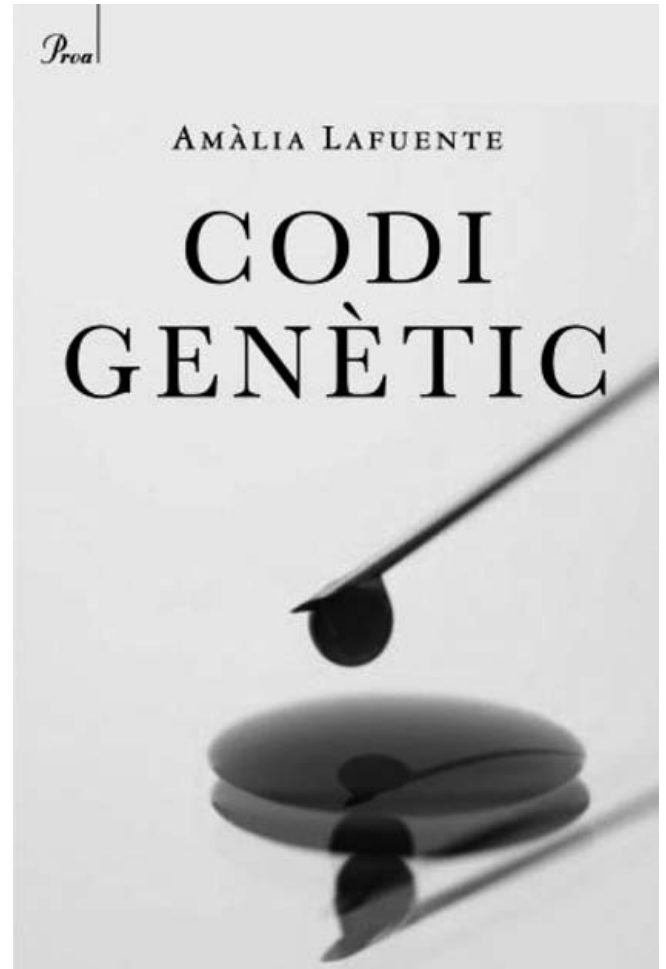

FIGURA 1. Portada de la primera edició, en català, de *Codi genètic* d'Amàlia Lafuente, Proa 2009; Plaza & Janés (castellà) 2011

ella havia plantejat. Fins i tot l'Ester va patir un atac de dubtes existencials, que bé els hauria pogut comentar aquell matí, al laboratori o a la Quadra. A més a més, a les sessions conjuntes sempre es deixava que fossin els convidats del CSIC els que llancessin els dards des de les darreres files.

Quan, finalment, la Marina es disposava a tancar el programa, es va aixecar un últim participant.

—Només tinc un parell de preguntes, que, de fet, són comentaris al seu excel·lent treball de recerca...

Era un home alt, molt segur de si mateix, i tenia un deix a la gola que el feia semblar estranger. Va acompanyar les preguntes d'una àmplia introducció sobre el tema, avançant possibles respostes, en una estratègia per facilitar la feina rebatedora de la ponent. Es va sentir una remor en les primeres files, que es giraven per identificar la veu. Des del primer moment la Marina va saber que es tractava d'en GM.

Les preguntes es referien, com li havia advertit en Miquel, al model de ratolí i als estudis microscòpics. La

Marina hauria desitjat estar a molts quilòmetres de distància, lluny d'aquell home de Hollywood que, n'estava segura, l'atacaria sense pietat. El cert era que no havia tingut temps d'estructurar-se les respostes, de manera que simplement va agrair-li els comentaris, els va trobar molt encertats i li va dir que ho tindria en compte en el futur.

—No creu que podria utilitzar models d'animals més adequats? —insistia l'home, cruel.

—Sí, el cert és que...

“Emporta-te'l al teu corral”, recordà la Marina.

—El cert és que hi ha soques de ratolins envellits que donen problemes perquè presenten dificultats a l'hora de nedar. El tipus que nosaltres utilitzem passa bé la prova de latència al tanc i no té aquestes limitacions. I, d'altra banda, permet visualitzar lleus alteracions microscòpiques al cervell, com ara...

—Li parlo d'animals modificats, no d'animals seleccionats. No han pensat mai a treballar amb ratolins transgènics?

—Bé, sí, és clar...

—I potser renovant les tècniques microscòpiques. La tinció de Golgi ja la feia servir Ramón i Cajal...

Es va sentir una rialleta continguda en un angle de la sala.

Davant d'aquella empaitada insistent, la Marina primer es va sentir desvalguda i després furiosa. Es notava

escuixida de tombar tot el dia pel laboratori sense haver tingut temps ni de dinar. Havia acceptat presentar aquells resultats que no tenien cara ni ulls perquè tocava, perquè a l'anterior sessió havien arribat amb les mans buides. I ara el nou flamant director de l'Institut li estava buscant les pessigolles. El mateix que havia donat el passaport al Miquel feia tan sols unes hores. Molt bé. Si aquell home volia lluir-se, ella no abaixaria el cap. Va fer un pas endavant i digué somrient:

—Espero que no pretengui portar-me a una discussió dogmàtica. Són resultats preliminars i, evidentment, els nous models i els nous mètodes s'aniran incloent en les properes fases de l'estudi. Si hi està d'acord...

Va percebre una remor d'aprovació per part dels becaris de les primeres files. L'home, primer, es va quedar parat, però després no va abaixar la guàrdia, i encara va fer un intent de contrarèplica. Però la Marina es va avançar amb un “Moltes gràcies” i amb el cursor va finalitzar la presentació. Ell, encara dret, es va donar per al·ludit: fent una salutació militar amb la mà dreta, es va deixar caure sobre el seient amb un somriure”.

[...]

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Lafuente A. Codi genètic. Barcelona: Proa; 2009.
2. Lafuente A. Código genético. Barcelona: Plaza & Janés; 2011.